

Стопански
факултет

Социално- икономически анализи

Книга 1/2026 (29)

DOI: 10.54664/ХКУН3121

Венцислава Стоянова*

СЪСТОЯНИЕ, ДИНАМИКА И ИЗПОЛЗВАНЕ НА РАБОТНАТА СИЛА В БЪЛГАРИЯ

Ventsislava Stoyanova

STATUS, DYNAMICS, AND UTILIZATION OF THE LABOUR FORCE IN BULGARIA

Abstract: The article examines the state and dynamics of the labour force in Bulgaria during the period 2015–2024. Using descriptive and diagnostic statistical analysis, it analyses employment, unemployment, economic activity and labour productivity, and provides a comparative assessment of selected indicators for Bulgaria and the EU-27. The results highlight positive labour market trends.

Keywords: labour force, employed, unemployed, labour productivity, GVA per employed person

Въведение

В основата на концепцията за устойчиво развитие, придобила особена популярност в наши дни, стои човекът, който от една страна е част от работната сила в икономиката на страната и допринася за нейното развитие, а от друга – се стреми към по-добър живот за себе си и бъдещите поколения. За да постигне по-добро бъдеще, той участва в пазара на труда, където предлага своите знания и умения, а в замяна на тях получава доход. Участието му на този пазар има ключово значение за стабилността на икономиката, социално-икономическото развитие на страната, както и за качеството на живот в нея.

През последните години, както ЕС, така и България са изправени пред предизвикателства, произтичащи от динамиката на икономиките в световен и национален мащаб, застаряващата работна сила, нарастващите изисквания към нейното качество и недостига на работна сила в някои сектори¹. Обемът на работната сила се формира под въздействие на демографските процеси, които в България водят до спад в броя на населението². Върху работната сила влияние оказва и нормативното изискване, заложено в Кодекса за социално осигуряване, за ежегодно повишаване на

* **Венцислава Стоянова** – гл.ас. д-р, от катедра „Статистика и иконометрия“ във Факултет „Приложна информатика и статистика“ на Университет за национално и световно стопанство, България. E-mail: vstoyanova@unwe.bg

¹ **Атанасов, А.** *Последваща оценка на активната политика на пазара на труда в България*. София: Издателски комплекс – УНСС, 2020, с. 19.

² **Стефанова-Колева, Д.** Влияние на количествените и качествени аспекти на населението върху пазара на труда в България. *сп. Население*, том 43 (1), 2025, с. 18–46. <https://doi.org/10.7546/P.2025.43.01.03>

пенсионната възраст с два месеца при жените и с един месец при мъжете.³ Това удължава периода на икономическа активност и допринася за увеличаване на броя на икономически активните лица. По данни на Националния статистически институт (НСИ) работната сила на възраст 15 и повече години между последните две преброявания в България е намаляла от 3 330 хил. лица през 2011 г. на 2954 хил. през 2021 година, или е налице спад с 376 хил. лица. Данните за броя и възрастовата структура на населението на България показват, че само за периода 2015–2024 г. населението на възраст 15–64 години е намаляло с 13% и към края на 2024 г. възлиза на 3991 хил. души. Според прогнозата на НСИ през 2050 г. населението в тази възрастова група ще бъде 3107 хил. души или с 885 хил. души по-малко в сравнение с 2024 година.⁴

В съвременния свят на все по-масовото използване на изкуствения интелект (ИИ) в ежедневието живот и работа на човека възниква въпроса дали това намаление в обема на работната сила ще доведе до недостиг на човешки капитал в икономиката. В научно изследване за влиянието на ИИ върху структурата на заетостта в индустрията в Китай е направен изводът, че е налице заместване на нискоквалифицирани работници с ИИ, като същевременно се увеличава заетостта на средно- и висококвалифицирани работници⁵. Необходимостта от по-малко нискоквалифицирани работници не води до намаляване на нуждата от работна сила, а до повишаване необходимостта от по-квалифицирана такава. По-високото качество на работната сила предполага по-производителен труд и постигане на по-добри икономически резултати⁶.

Днес живеем в свят на дигитализация и възможност за отдалечено използване на трудовите ресурси, където работната сила е не просто производствен фактор, а стратегически ресурс, който играе ключова роля за икономическия растеж. През 2015 г. на Общото събрание на ООН е приета Програмата за устойчиво развитие до 2030 г., чиято осма цел е „Насърчаване на траен, приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълноценна и продуктивна заетост и достоен труд за всички“. Целта е насочена към постигане на устойчив икономически растеж на глава от населението, постигане на по-високи равнища на икономическа производителност чрез диверсификация, технологично усъвършенстване и иновации, създаването на работни места с достойни условия на труд, постигане на пълноценна и продуктивна заетост, както и намаляване дела на младите хора, неангажирани с трудова дейност, образование или обучение.⁷ Програмата до 2030 г. е подкрепена от Европейския съюз (ЕС), а страните-членки са поели ангажимент за постигане на целите, включени в нея. Според European Sustainable Development Report 2024 пред България стоят значителни предизвикателства за изпълнението на осмата цел за устойчиво развитие (ЦУР 8).⁸

Целта на настоящата работа е да изследва състоянието, динамиката и използването на работната сила в икономиката на България през периода 2015–2024 г., както и да направи сравнителен анализ между стойности на избрани показатели за България и ЕС-27. Изследването няма за цел да прави детайлен анализ на състоянието, динамиката и използването на работната сила по време на пандемията от COVID-19.

³ **Кодекс за социално осигуряване.** [онлайн] [прегледан: 3 февруари 2026]. Достъпен на: <https://lex.bg/laws/ldoc/1597824512>.

⁴ **НСИ,** статистически данни – демографска и социална статистика. [онлайн] [прегледан: 3 февруари 2026]. Достъпен на: <https://www.nsi.bg/statistical-data/142>

⁵ **Wang, X., Chen, M., Chen, N.** How artificial intelligence affects the labour force employment structure from the perspective of industrial structure optimisation. *Heliyon*, vol. 10 (5), 2024, pp. 1–17.

⁶ **Данаилова, И.** *Професионално ориентиране и качеството на работната сила – сравнителен системен анализ между България и Франция.* София: Авангард Прима, 2019, с. 24.

⁷ **United Nations General Assembly.** *Resolution adopted by the General Assembly on 6 July 2017: Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development* [online]. 2017 [Accessed: 1 May 2026]. Available at: https://ggim.un.org/documents/a_res_71_313.pdf.

⁸ **Sachs, J. D., G. Lafortune, G. Fuller.** *Sustainable Development Report 2024: The SDGs and the UN Summit of the Future* [online]. Dublin: Dublin University Press; Sustainable Development Solutions Network, 2024. <https://doi.org/10.25546/102924>

Изследователската теза е, че в страната се наблюдава увеличаване на заетостта и намаляване на безработицата, активиране на младите хора в процеса на работа и обучение, както и повишаване на ефективността от използване на работната сила. България се доближава или надминава средните стойности за ЕС-27 по някои от показателите за изследване на работната сила, заетостта и безработицата.

Методология и данни

За оценка на състоянието и динамиката на работната сила в страната са използвани данни за брой на икономически активните лица (работна сила), коефициента на икономическа активност, коефициента на заетост (%), коефициента на безработица (%) и млади хора на възраст 15–29 г., които не участват в процеса на обучение и работа (%). Източници на данните са Евростат и НСИ. В изследването са използвани данни от НСИ за безработните лица, изчислени при спазване на дефиницията, според която безработните са лица, които не са заети и са на разположение да започнат работа до две седмици, активно търсят работа или вече са намерили и очакват да започнат до три месеца⁹. Динамиката на наблюдаваните показатели е оценена като са изчислени и анализирани абсолютни прирасти и темпове на прираст. За оценка на разсейването на безработицата по статистически райони и на заетите по икономически сектори са изчислени коефициенти на вариация.

Обемът на работната сила дава представа за наличните трудови ресурси, участващи в процеса на производство и създаване на добавена стойност в икономиката, но за да се оцени доколко ефективно се използват тези ресурси, е необходимо да се анализира производителността на труда. В икономическата литература са налице дискусии относно дефиницията на понятието „производителност на труда“. Най-общо тя е съотношението между произведената продукция и количеството труд, използван за производството ѝ. Често авторите я определят по различен начин в зависимост от целите на изследванията им. Международните организации също предлагат различни подходи за нейната оценка. ОИСР я измерва като съотношение между БВП и отработените часове.¹⁰ През 2024 г. в своя публикация организацията посочва, че традиционните измерители на труда – заети или отработените часове, използвани в анализа на производителността отчитат само броя на заетите или отработените часове като третират всички работещи еднакво. Така се пренебрегват, както индивидуалните характеристики на заетите, които могат да имат различни умения, така и разликите в техния принос към производството и производителността. Предвид това за по-точна оценка на приноса на труда към производството при анализ на производителността ОИСР счита за необходимо да се отчита, както броя отработени часове или заети, така и състава на работната сила и предлага да се използва т.нар. Composition Adjusted-Labour Input (CALI) индикатор. Организацията е изготвила методологически подход за изчисляване на CALI за 21 държави през периода 2004–2018 година.¹¹

МОТ изчислява производителността на труда като съотношение между БВП и количеството вложен труд (брой заети или отработени часове).¹² За измерване на производителността на труда Евростат също използва тези показатели, но изчислява и т.нар. „работна заплата, коригирана с производителността на труда“ (wage-adjusted labor productivity). Индикаторът се получава като

⁹ НСИ. Дефиниция за безработни лица. [онлайн] [прегледан: 03.02.2026]. Достъпен на: <https://www.nsi.bg/statistical-data/168/542>.

¹⁰ Костов, Л. *Взаимовръзка между производителност на труда и работна заплата: сравнителен анализ на страните от ЕС*. Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, 2019, с. 28.

¹¹ Ashley, W., B. Zinni. *The composition of labour input: Sensitivity testing and results for productivity analysis* [online]. OECD, 2024 [Accessed: 6 September 2025]. Available at: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/08/the-composition-of-labour-input_cea11569/5d9b866a-en.pdf

¹² ILO. Statistics on labour productivity [online] [Accessed: 6 September 2025]. Available at: <https://ilostat.ilo.org/topics/labour-productivity/>.

произведената добавена стойност се раздели на средните разходи за персонал, т.е. в основата му стои разхода за труд в производствения процес, а не на количеството труд.^{13 14}

Съгласно методологията на НСИ основните съставни елементи при изчисляване на производителността на труда са показателите, измерващи резултата от осъществяваната производствена активност и показателите за вложения труд в производствения процес. Резултатът от производствената дейност се измерва с БВП и Брутна Добавена Стойност (БДС), създадена от всички производствени сектори в националната икономика. Трудовият производствен фактор в състава на показателя за производителността на труда се измерва с броя на заетите лица в резидентните производствени единици на националната икономика и отработеното от тях време – отработени човекочасове¹⁵.

В настоящото изследване за целите на анализа на производителността на труда са използвани показателите – Темп на растеж на производителността на труда, измерен чрез БВП по цени от 2010 г. за един отработен час (%) и БДС на един зает по цени от 2015 г. (лв.). Източник на първия показателя е Евростат, а на втория – НСИ. За по-задълбочен анализ на резултата от използването на работната сила в икономиката в изследването са използвани и данни за БВП по цени от 2010 година и БВП на глава от населението.

За анализ на производителността на труда са направени описателен и диагностичен статистически анализ, при който е приложен метода за анализ на прираст в средно значение на признак¹⁶.

За да бъде оценен ефекта от неравномерността на структурата на заетите върху средната производителност на труда е използвана формулата:

$$E_{\bar{x}} = \sum_{h=1}^s \left(d_h - \frac{1}{s} \right) \bar{x}_h \quad (1)$$

където:

d_h – относителен дял на заетите по икономически сектори;

\bar{x}_h – производителност на труда по икономически сектори (БДС на един зает).¹⁷

За анализ на прираста в производителността на труда в икономиката е използвана формулата:

$$\Delta_{\bar{x}} = \bar{x}_1 - \bar{x}_0 = \sum d_0 \Delta x + \sum \Delta d x_0 + \sum \Delta d \Delta x \quad (2)$$

където:

$\Delta_{\bar{x}}$ – абсолютен прираст на производителността на труда (БДС на 1 зает в икономиката);

$\bar{x}_h = x$ – производителност на труда по икономически сектори (БДС на един зает);

$\sum d_0 \Delta x$ – частен абсолютен прираст на средното значение на признака (БДС на един зает), образуван под влияние на изменението на средните значения по икономически сектори при базисна структура на заетите;

$\sum \Delta d x_0$ – частен абсолютен прираст на средното значение на признака (БДС на един зает), образуван под влияние на изменението на структурата на заетите във връзка с неизменните базисни средни равнища на признака по икономически сектори;

¹³ Eurostat. Wage-adjusted labour productivity ratio. *Eurostat Statistics Explained* [online] [Accessed: 1 May 2026]. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Wage-adjusted_labour_productivity_ratio.

¹⁴ Костов, Л. *Взаимовръзка между производителност на труда и работна заплата: сравнителен анализ на страните от ЕС*. Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, 2019, с. 28.

¹⁵ НСИ. Производителност на труда – метаданни [онлайн] [прегледан: 1 април 2026]. Достъпен на: <https://www.nsi.bg/statistical-data/124/391>

¹⁶ Стойкова-Къналиева, А., Георгиева, М. *Обща теория на статистиката*. София: Издателство „Мартилен“, 1995, с. 124.

¹⁷ Къналиев, Т. Относно понятието статистическа структура и измерители на структура в статика, *сп. Статистика*, кн. 5, 1992, с. 21–38.

$\sum \Delta_d \Delta_x$ – частен абсолютен прираст на средното значение на признака (БДС на един зает), образуван под влияние на изменението на структурата на заетите във връзка с настъпилите изменения в средни равнища на признака по икономически сектори^{18,19}.

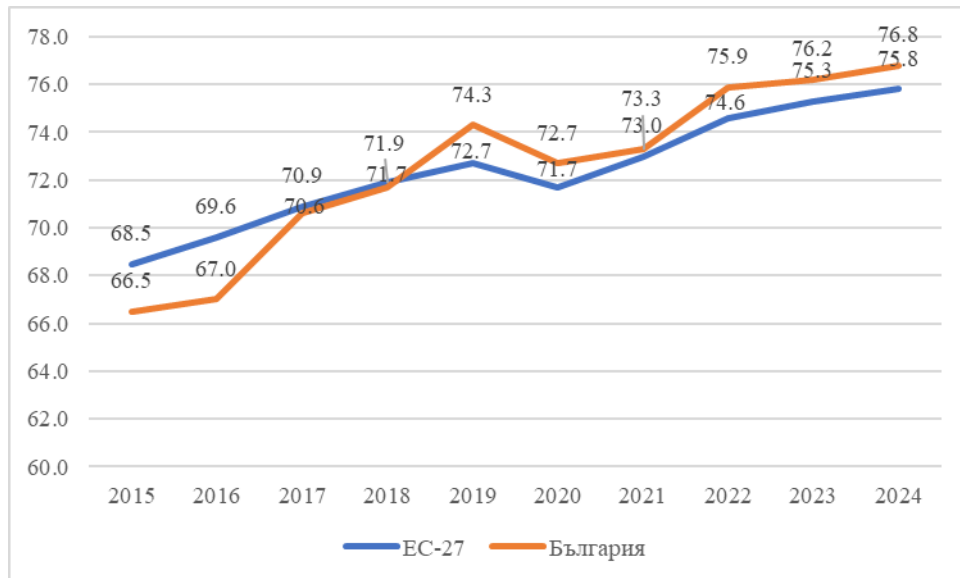
При провеждане на изчислителните процедури и изготвяне на графичните изображения е използван Excel.

Резултати

Състояние и динамика на работната сила

В края на 2021 г. обемът на работната сила на възраст 15-64 години е 2 940 хил. души, а към 31.12.2024 г. е 2 946 хил. Тя се увеличава с 6 хил. лица или с 0,2 %. Коефициентът на икономическа активност също нараства от 72,3% през 2021 г. на 74,0% през 2024 година.

С навършване на 20-годишна възраст включването на лицата в икономическата дейност на страната става по-масово. Поради това анализът на заетостта на лицата на възраст 20-64 г. дава по-ясна представа за пазара на труда. През 2015 г. коефициентът на заетост в тази възрастова група в България е 66,5%. През следващите години той нараства и през 2021 г., в условията на пандемична криза, е 73,3%, а през 2024 г. възлиза на 76,8%. Показателят за България отчита стойности, близки до средните за ЕС-27, като до 2018 г. те са по-ниски от средните за Съюза, а вследствие на благоприятната му динамика през следващите години ги надхвърлят. (фигура 1).

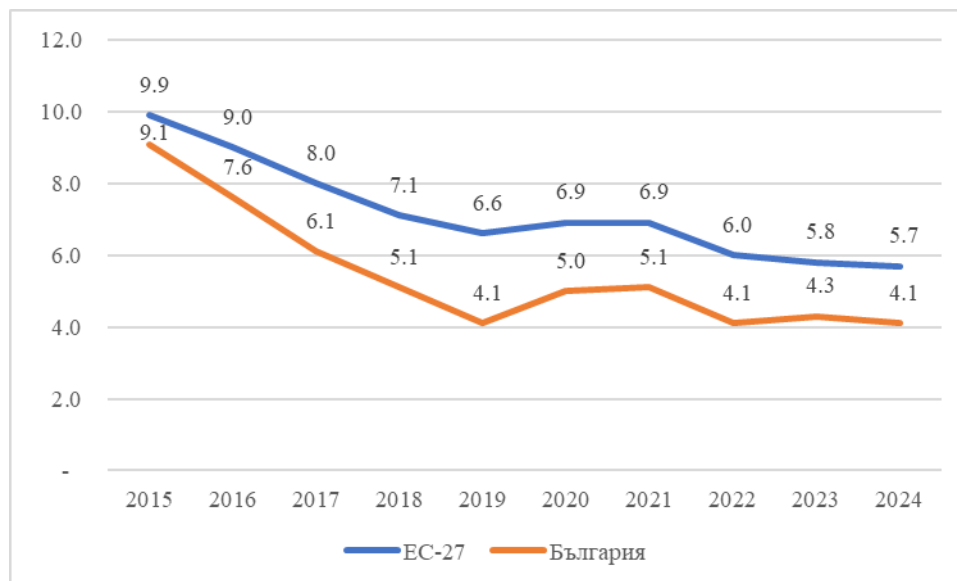

Фигура 1. Коефициент на заетост на населението на възраст 20–64 г. в България и ЕС-27 през периода 2015–2024 г. (%)

През периода 2015–2024 г. е налице благоприятна динамика и при показателя коефициент на безработица във възрастовата група 20–64 години, който от 9,1% за 2015 г. намалява на 4,1 % за 2024 година. Следва да се подчертае, че през изследвания период стойностите на коефициента за страната са под средните за ЕС-27 (фигура 2).

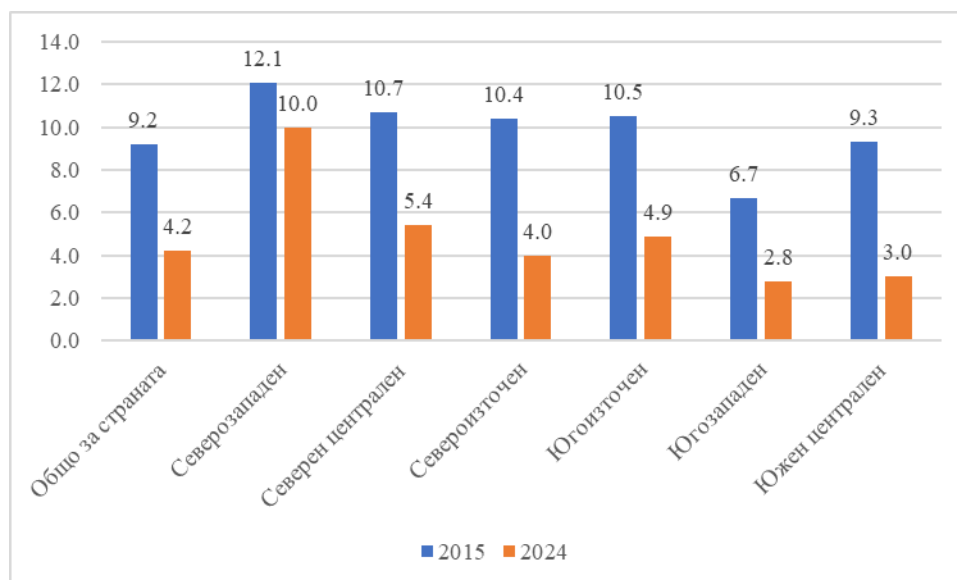
¹⁸ Стойкова-Къналиева, А., Георгиева, М. *Обща теория на статистиката*. София: Издателство „Мартилен“, 1995, с. 124–130.

¹⁹ Къналиев, Т. Структурните промени в народното стопанство и повишаване на обществената производителност на труда – измерване, анализ, перспективи. *Трудове на ВИИ „Карл Маркс“*, кн.1, 1975, с. 243–265.

Фигура 2. Коэффициент на безработица на населението на възраст 20–64 в България и ЕС-27 през периода 2015–2024 г. (%)

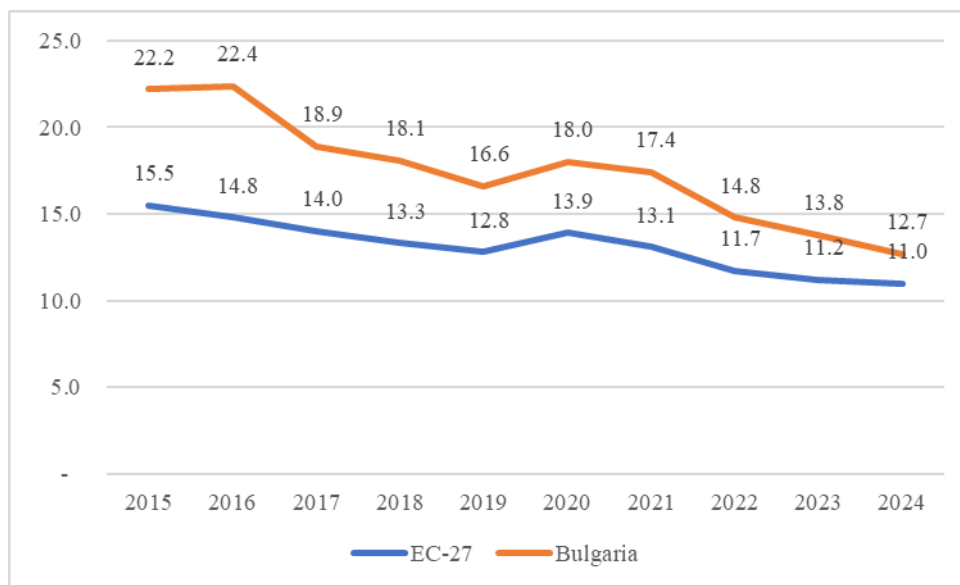
През 2015 г., когато коэффициентът на безработица е висок - 9,1%, различията му по статистически райони са сравнително ниски. Тогава коэффициентът на вариация е 16,8%. През изследвания период заедно с благоприятната динамика в стойността на коэффициента на безработица се увеличават и различията в безработицата по региони. През 2024 г. коэффициентът на вариация достига 48,1%. В най-слабо развитият в икономическо отношение регион – Северозападния, през изследвания период се наблюдава висока безработица - 10,0%. В Югозападен район, в който попада гр. София, тя е най-ниска и през 2024 г. коэффициента на безработица е едва 2,8% (фигура 3).

Фигура 3. Коэффициент на безработица на населението на възраст 15-64 г. по статистически райони през периода 2015–2024 г. (%)

Активността или липсата на такава сред младежите заслужава особено внимание. През 2015 г. в България се наблюдава изключително висок процент (22,2%) на младите хора, които

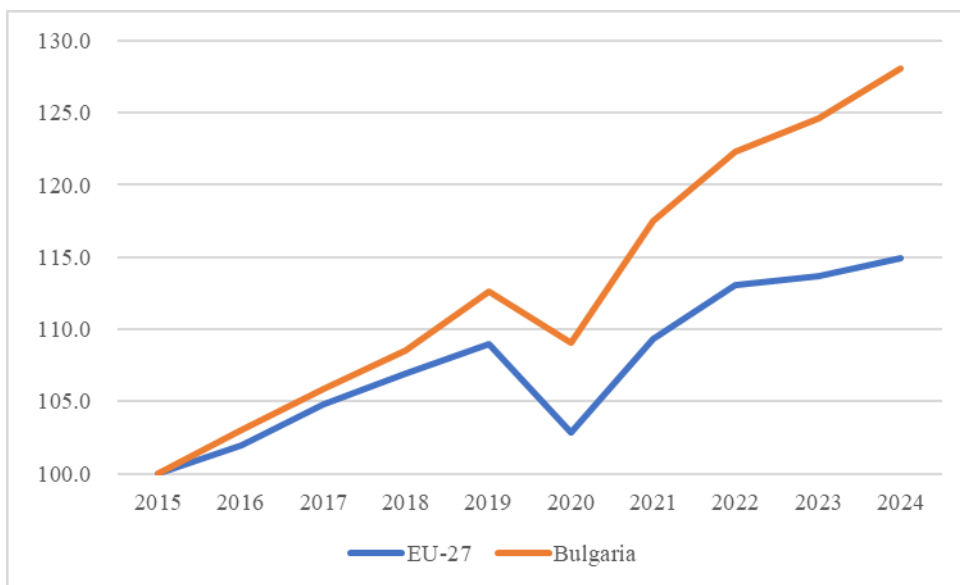
не работят и не участват в процеса на образование и обучение. През периода 2015–2024 г. този процент намалява и в условията на пандемията от COVID 19 през 2021 г. стойността му е 17,4%, а през 2024 г. достига 12,7%. През изследвания период стойността на показателя намалява с 9,5 процентни пункта. България отчита по-високи стойности на показателя от тези за ЕС-27. Въпреки това по-бързият спад в стойностите на индикатора за България спрямо средното намаление за страните-членки на Съюза води до постепенно намаляване на тази разлика. През 2015 г. стойността на показателя за страната е със 6,7 процентни пункта по-висока от тази за ЕС-27, през 2021 г. разликата намалява на 4,3 процентни пункта, а в края на изследвания период е 1,7 процентни пункта (фигура 4).

Фигура 4. Млади хора, които не работят и не учат в България и ЕС-27 през периода 2015–2024 г. (% от лицата на възраст 15–29 г.)

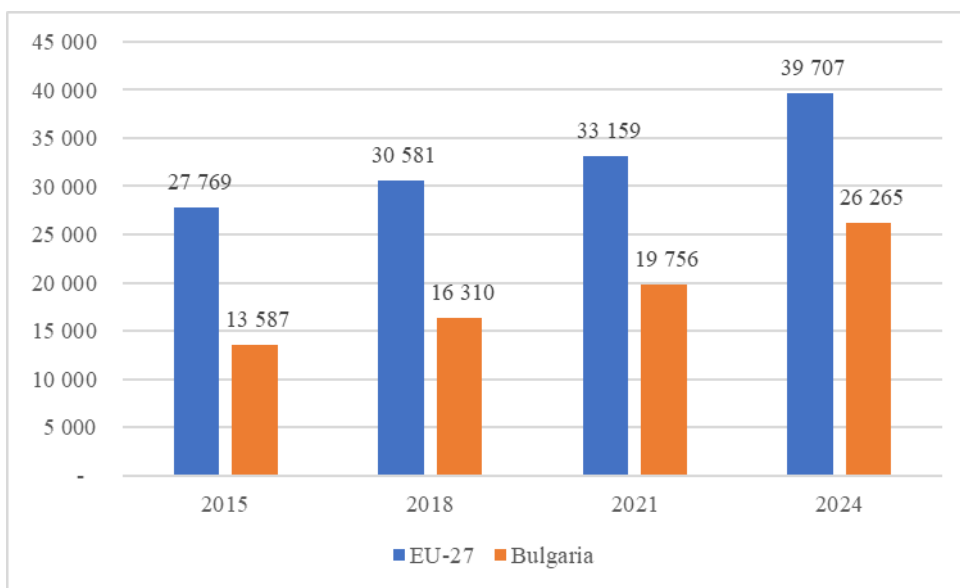
БВП и производителност на труда

Заетостта и безработицата са ключови показатели за състоянието на пазара на труда, но за да се оцени реалният принос на заетите в икономиката е необходимо да се анализира създадената от тях добавена стойност. Именно трудът на заетите лица е основен фактор за формирането на БВП, който е основен измерител за състоянието и развитието на икономиката. През периода 2015–2024 г. е налице ръст на БВП, както в България, така и в ЕС-27. Относителното увеличение на БВП на страната ни е по-голямо в сравнение с това на ЕС-27 като в началото на изследвания период тази разлика е незначителна в сравнение с края му. През 2016 г. спрямо 2015 г. темпът на прираст за България е 3,0%, а на ЕС-27 е 1,9%. През 2024 г. тези проценти са съответно 28,1% и 15,0% (фигура 5).

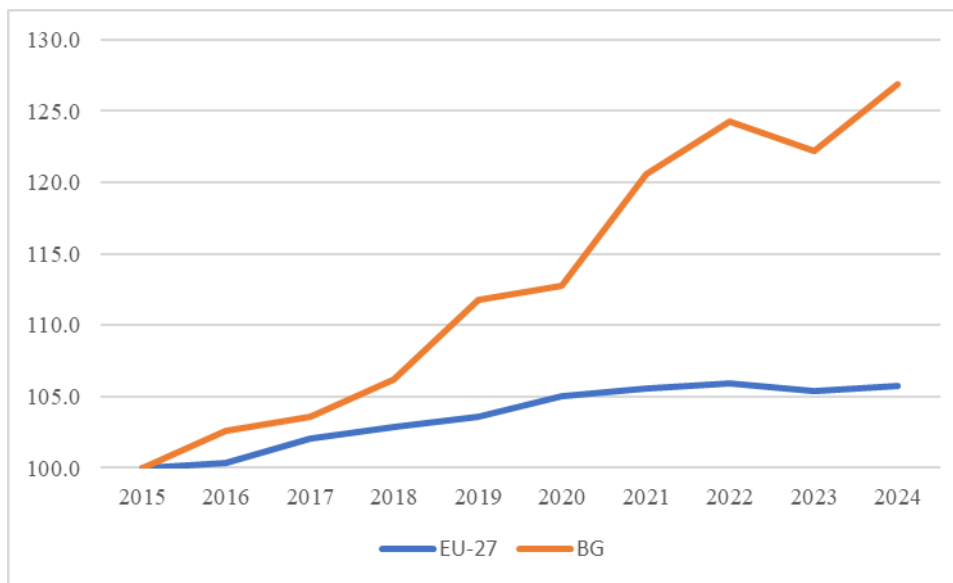
Фигура 5. Темп на растеж на БВП по цени от 2010 г. на България и ЕС-27 през периода 2015–2024 г.

БВП на глава от населението на България е значително по-нисък от средния за ЕС-27. През 2015 г. стойността на показателя за страната е 48,9% от тази за Съюза. През годините разликата в съотношението на БВП на глава от населението на България и ЕС-27 намалява и през 2024 г. то е 66,1% (фигура 6).

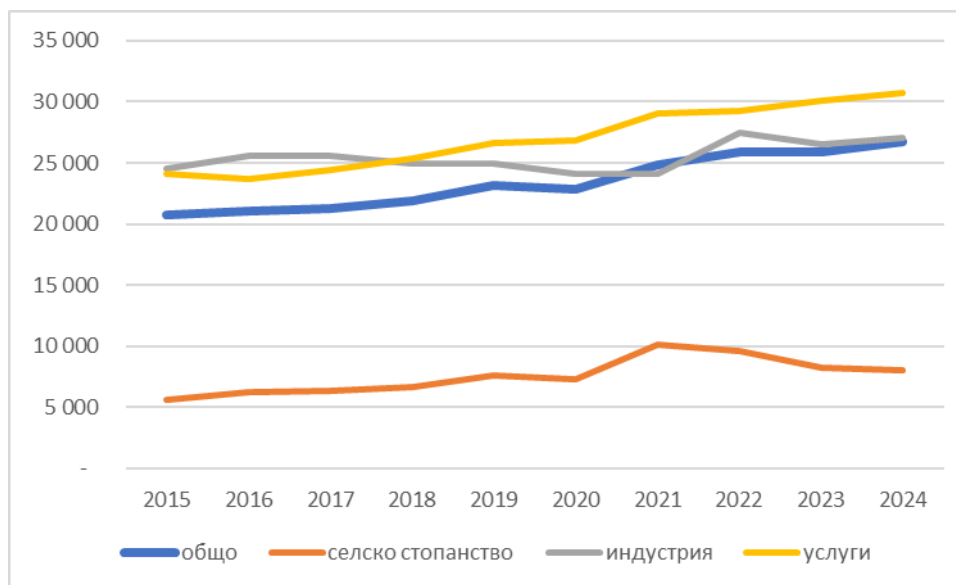
Фигура 6. БВП на глава от населението на България и ЕС-27 (PPS)

Положителната динамика на БВП и БВП на глава от населението може да се обясни с ръста на производителността на труда. През всички години от периода 2015–2024 г., с изключение на 2023 г., е налице ръст в производителността на труда за един отработен час, както в България, така и средно за ЕС-27. Увеличението в България е с по-бързи темпове отколкото нарастването в ЕС-27 (фигура 7).

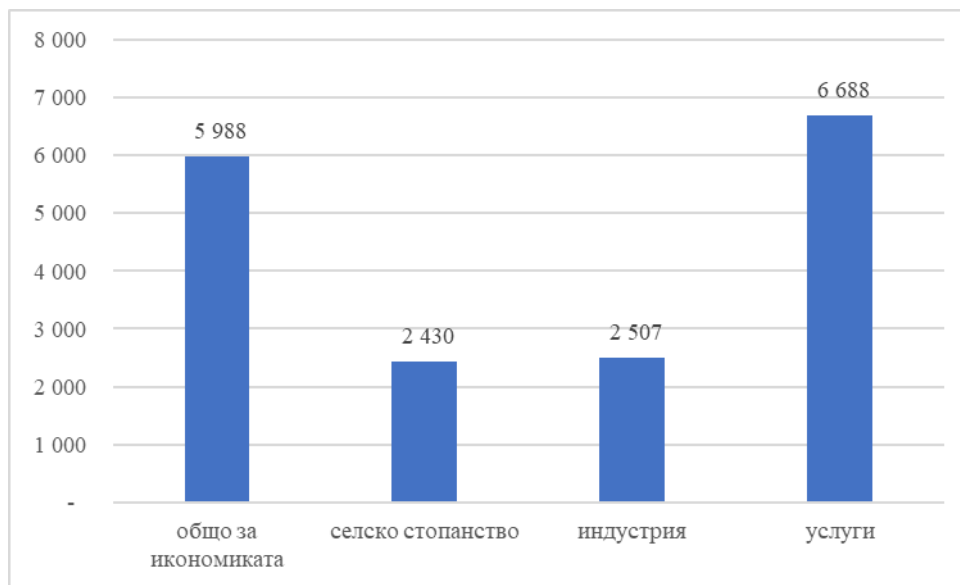

Фигура 7. Динамика на производителността на труда за отработен час в България и ЕС-27 през периода 2015-2024 г. при база 2015 г. (%)

Анализът на производителността на труда в България чрез показателя БДС на един зает показва, че тя нараства с 28,9 % – от 20 720 лв. през 2015 г. на 26 708 лв. през 2024 година. Налице е увеличение с 5988 лв. или средногодишно БДС на 1 зает се увеличава с 665 лв. През 2015 г. производителността на труда в индустрията и услугите е почти равна и възлиза съответно на 24 531 лв. и 24 089 лв., а в селското стопанство е най-ниска и възлиза на 5 606 лв. През 2024 г. спрямо 2015 г. е налице ръст в производителността във всички сектори като най-голямо относително увеличение (43,3%) се наблюдава в селското стопанство, следвано от ръста в услугите (27,8%) и индустрията (10,2%). Поради най-голямото абсолютно увеличение на производителността на труда в сектора на услугите, през 2024 г. БДС на един зает там е най-висока – 30 772 лв., в индустрията е 27 038, а в селското стопанство – 8036 лв. (фигура 8 и 9).

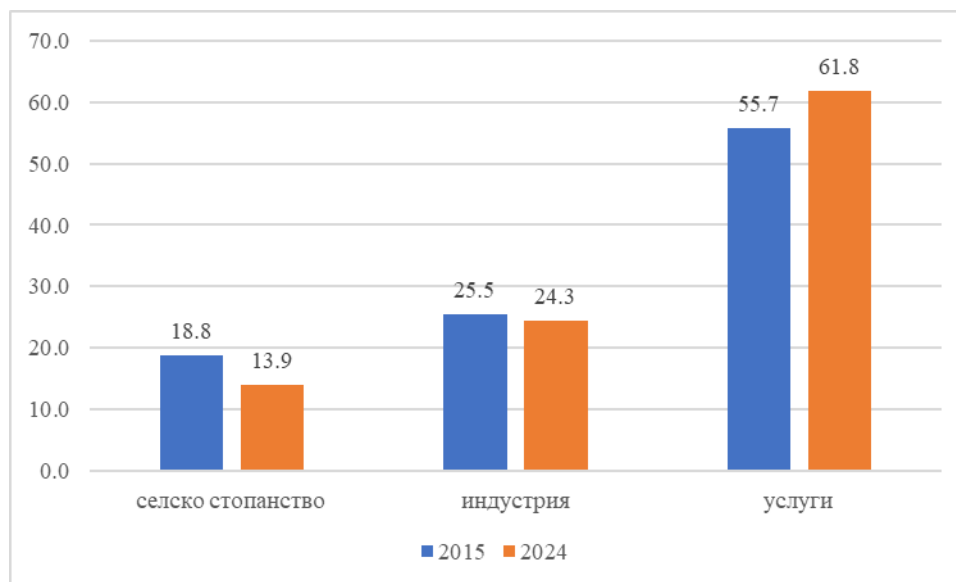
Фигура 8. Динамика на производителността на труда на един зает (БДС на един зает) в България през периода 2015–2024 г.

Фигура 9. Абсолютен прираст на БДС на един зает по икономически сектори в България през периода 2015–2024 г.

Анализ на прираста на производителността на труда

Повече от половината заетите в икономиката на България работят в сектора на услугите. През 2015 г. техният дял е 55,7%, а през 2024 г. достига до 61,8%. В индустрията работят около една четвърт от заетите, а в селското стопанство под 20% (фигура 10). През 2024 г. спрямо 2015 г. е налице ръст в броя на заетите с 2,1%. Това увеличение се дължи на нарастване на работещите в услугите с 13,2%. В останалите два сектора – селско стопанство и индустрия е налице спад в броя на заетите, съответно с 24,7% и 2,5%.

Фигура 10. Структура на заетите в България по икономически дейности през 2015 г. и 2024 г. (%)

Разсейването на заетите по икономически сектори е средно, като през 2015 г. то е по-ниско в сравнение с 2024 г. Това се потвърждава от стойностите на коефициента на вариация, които са съответно 48,1% и 61,7%. Неравномерността в структурата на заетите по икономически сектори

оказва положителен ефект върху производителността на труда, както в началото, така и в края на изследвания период. През 2015 г. този ефект възлиза на 2 645 лв., а през 2024 г. е 1,8 пъти по-голям и достига 4 757 лв.

Както беше отбелязано по-горе, през периода 2015-2024 г. в България е налице увеличение в производителността на труда, измерена чрез показателя БДС на един зает, възлизащо на 5 988 лв. Основната част (80,5%) от прираста в средната производителност на труда или 4 822 лв., се дължи на динамиката на производителността на труда по икономически сектори при базисна структура на заетите. Това увеличение в най-голяма степен се дължи на ръста на производителността на труда в услугите. Промяната в структурата на заетите води до прираст в средната производителност на труда с 908 лв. или с 15,2%. Увеличението се дължи на променената структура на заетост в услугите. Промяната в структурата на заетостта в селското стопанство и индустрията води до спад в производителността на труда. Промяната в структурата на заетите, заедно с промяната в производителността на труда по икономически сектори водят до увеличение в средната производителност на труда с 258 лв. или 4,3%. Това увеличение отново се дължи на сектора на услугите. Настъпилите изменения в останалите два сектора водят до спад в средната производителност на труда (Таблица 2).

Таблица 2. Прираст на БДС на едно заето лица в икономиката на България през периода 2015–2024 г. по компоненти

Показател	Абсолютна стойност	% от общия прираст	Абсолютен прираст по компотенти и икономически сектори		
			селско стопанство	индустрия	услуги
Общ прираст	5988	100%	61	331	5596
$\sum d_0 \Delta_x$	4822	81%	458	638	3 726
$\sum \Delta_d x_0$	908	15%	-277	-279	1 464
$\sum \Delta_d \Delta_x$	258	4%	-120	-29	406

Източник: Собствени изчисления

Заклучение

През последните десетилетия сме свидетели на значителен спад в броя на населението на страната, което неминуемо води и до спад в обема на работната сила. За периода между последните две преброявания работната сила на България на възраст 15 и повече години е намаляла с 376 хил. души. Въпреки този негативен факт, проведенят анализ дава основание да се открият следните положителни моменти по отношение на работната сила в страната:

– Работната сила на възраст 15–64 г. се увеличава с 6 хил. души за периода 2015-2024 г., а коефициента на икономическа активност нараства от 72,3% в началото на периода на 74,0% в края му;

– Коефициентът на заетост на населението на възраст 20-64 г. се увеличава значително като от 66,5% през 2015 г. достига 76,8% през 2024 г. и надминава средния коефициент за ЕС-27 с 1 процентен пункт;

– Безработицата сред населението на възраст 20-64 г. в България е по-ниска от средната за ЕС-27. Коефициентът на безработица намалява от 9,1% през 2015 г. на 4,1% през 2024 година.

Следва да се обърне внимание на факта, че паралелно с благоприятната промяна в стойността на коефициента на безработица се наблюдава задълбочаване на регионалните различия в безработицата по статистически райони. В най-слабо развитият в икономическо отношение регион – Северозападния през изследвания период се наблюдава висока безработица. В останалите

райони тя е по-ниска и значително намалява до 2024 г. като в Югозападен район, в който попада и гр. София, коефициентът на безработица през 2024 г. е едва 2,8%.

През 2015 г. делът на младежите на възраст 15-29 г., които не работят и не участват в процеса на обучение е изключително висок. От всеки 100 младежа 22 не работят и не се обучават. През периода те са се активирали и през 2024 г. делът на неработещите и не обучаващите се е 12,7% като този процент е малко (1,7 процентни пункта) над средния за ЕС-27.

Благоприятна динамика за икономическото развитие на страната се наблюдава и при показателите БВП и производителност на труда. Производителността на труда на един зает в икономиката на България през 2015 г. е 20 720 лв. Средногодишно тя нараства с 665 лв. и през 2024 г. достига 26 708 лв. През 2015 г. производителността на труда в индустрията и услугите е почти равна като в индустрията има лек превес. Най-ниска е в селското стопанство. През 2024 г. спрямо 2015г. в сектора на услугите е налице най-голям абсолютен прираст в производителността на труда, които поставя сектора на първо място по производителност, следван от индустрията и селското стопанство. Производителността на един зает в селското стопанство е близо 4 пъти по-ниска от тази на заетите в сектора на услугите.

Най-голям дял от заетите (над 55%) са работещите в сектора на услугите. В индустрията работят около една четвърт, а в селското стопанство под 20% от заетите.

Основната част от прираста в производителността на труда в страната се дължи на динамиката на производителността на труда по сектори и най-вече на увеличението ѝ в сектора на услугите. Ефектът от неравномерността на структурата на заетите върху средната производителност на труда е положителен.

Тази статия е финансирана по проект НИД НИ-12/2026/А „Многообразие и реализация в труда – нагласи и възприятия на поколението Z в контекста на дигитална трансформация“ на УНСС.

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

Атанасов, А. *Последваща оценка на активната политика на пазара на труда в България.* София: ИК – УНСС, 2020. // Atanasov, A. *Posledvashta otsenka na aktivnata politika na pazara na truda v Bulgaria.* Sofia: Izdatelski kompleks – UNSS, 2020.

Данаилова, И. *Професионално ориентиране и качеството на работната сила - сравнителен системен анализ между България и Франция.* София: Авангард Прима, 2019. // Danailova, I. *Profesionalno orientirane i kachestvoto na rabotnata sila – sravnitelnen sistemen analiz mezhd Bulgaria i Frantsia.* Sofia: Avangard Prima, 2019.

Кодекс за социално осигуряване // Kodeks za sotsialno osiguryavane [прегледан: 3 февруари 2026]. Достъпен на: <https://lex.bg/laws/ldoc/1597824512>

Костов, Л. Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ на тема „Взаимовръзка между производителност на труда и работна заплата: сравнителен анализ на страните от ЕС“, 2019. // Kostov, L. *Disertatsionen trud za prisazhdane na obrazovatelna i nauchna stepen “doktor” na tema “Vzaimovrazka mezhd proizvoditelnost na truda i rabotna zaplata: sravnitelnen analiz na stranite ot ES”,* 2019 [прегледан: 06.09.2025]. Достъпен на: https://www.researchgate.net/profile/Lyuboslav-Kostov/publication/335910497_Vzaimovrzka_mezdu_proizvoditelnost_na_truda_i_rabotna_zaplata_sravnitelnen_analiz_na_stranite_ot_ES/links/5d834104458515cbd1985d77/Vzaimovrzka-mezdu-proizvoditelnost-na-truda-i-rabotna-zaplata-sravnitelnen-analiz-na-stranite-ot-ES.pdf

Къналиев, Т. Структурните промени в народното стопанство и повишаване на обществената производителност на труда – измерване, анализ, перспективи. *Трудове на ВИИ „Карл Маркс“*, кн. 1, 1975, стр. 243 – 265 // Kanaliev, T. *Strukturnite promeni v narodnoto stopanstvo i povishavane na obshtestvenata proizvoditelnost na truda – izmervane, analiz, perspektivi.* *Trudove na VII „Karl Marks“*, кн. 1, 1975, стр. 243–265

Къналиев, Т. Относно понятието статистическа структура и измерители на структура в статика. *сп. Статистика*, кн. 5, 1992, с. 21-38. // Kanaliev, T. *Otnosno ponyatiето statisticheska struktura i izmeriteli na struktura v statika.* *sp. Statistika*, кн. 5, 1992, с. 21–38

НСИ. Статистически данни – демографска и социална статистика. // **NSI.** Statisticheski dannii – demografska i sotsialna statistika [онлайн] [прегледан: 3 февруари 2026]. Достъпен на: <https://www.nsi.bg/statistical-data/142>.

НСИ. Дефиниция за безработни лица. // **NSI.** Definitisia za bezrabotni litsa [онлайн] [прегледан: 03.02.2026]. Достъпен на: <https://www.nsi.bg/statistical-data/168/542>.

НСИ. Производителност на труда – метаданни. // **NSI.** Proizvoditelnost na truda – metadanni [онлайн] [прегледан: 3 февруари 2026]. Достъпен на: <https://www.nsi.bg/statistical-data/124/391>.

Стефанова-Колева, Д. Влияние на количествените и качествени аспекти на населението върху пазара на труда в България, *сп. Население*, том 43 (1), 2025, с. 18–46. <https://doi.org/10.7546/P.2025.43.01.03> // *Stefanova-Koleva, D. Vliyanie na kolichestvenite i kachestveni aspekti na naselenieto varhu pazara na truda v Bulgaria. sp. Naselenie*, vol. 43 (1), 2025, s.18–46. <https://doi.org/10.7546/P.2025.43.01.03>

Стойкова-Къналиева, А., М. Георгиева. *Обща теория на статистиката*. София: Издателство „Мартилен“, 1995, с. 124–130 // *Stoikova-Kanalieva, A., Georgieva, M. Obshta teoria na statistikata*. Sofia: Izdatelstvo “Martilen”, 1995, s. 124–130.

Eurostat. Wage-adjusted labour productivity ratio. *Eurostat Statistics Explained* [online] [Accessed: 6 September 2026]. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Wage-adjusted_labour_productivity_ratio.

Eurostat. Statistical data [online] [Accessed: 3 February 2026]. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>

ILO. Statistics on labour productivity [online] [Accessed: 6 September 2025]. Available at: <https://ilostat.ilo.org/topics/labour-productivity/>.

Ashley, W., B. Zinni. *The composition of labour input: Sensitivity testing and results for productivity analysis* [online]. OECD, 2024 [Accessed: 6 September 2025]. Available at: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/08/the-composition-of-labour-input_cea11569/5d9b866a-en.pdf.

Sachs, J. D., G. Lafortune, and G. Fuller. *Sustainable Development Report 2024: The SDGs and the UN Summit of the Future* [online]. Dublin: Dublin University Press; Sustainable Development Solutions Network, 2024. <https://doi.org/10.25546/102924>

United Nations General Assembly. *Resolution adopted by the General Assembly on 6 July 2017: Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development* [online]. 2017 [Accessed: 1 April 2026]. Available at: https://ggim.un.org/documents/a_res_71_313.pdf.

Wang, X., M. Chen, N. Chen. How artificial intelligence affects the labour force employment structure from the perspective of industrial structure optimisation, *Heliyon*, vol. 10 (5), 2024, e26686. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e26686>